

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Janja Tkalec

Razmerja moči med spoloma na primeru sadomazohističnih ritualov

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Janja Tkalec

Mentor: red. prof. dr. Ivan Bernik

Razmerja moči med spoloma na primeru sadomazohističnih ritualov

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

Razmerja moči med spoloma na primeru sadomazohističnih ritualov

Glavni namen diplomskega dela je bil raziskati in analizirati povezanost med spolno neenakostjo in neobičajno spolno prakso, sadomazohizmom. Zanimalo me je ali obstajajo razlike med spoloma tudi znotraj sadomazohističnih ritualov, ki temeljijo na kombiniranju igranja vlog med spolnim mazohizmom in spolnim sadizmom. Uvodoma predstavim spolnost, nato preidem na spol, kjer podrobneje predstavim njuno biološko in družbeno determiniranost, nakar končam s sadomazohizmom, enim izmed številnih vrst parafilij. Sprva se zdi, da je očitna spolna diferenciacija med dominantno moško in submisivno žensko spolno vlogo oziroma med moškim sadistom in žensko mazohistko. Vendar s pomočjo sociološke teoretske in empirične literature pridem do spoznanja, da razen redkih izjem ni opaznih večjih razlik. Hierarhično razvrščanje spolov v takšnem seksualnem razmerju je potemtakem zanemarljivo. Bolj bistvenega pomena je seksualna zadovoljitev in potešitev sadomazohistično orientiranih fantazij in želj. Ti posamezniki sicer resda odstopajo od predpisanih spolnih norm, vendar jim edinole vzpostavitev takih seksualnih odnosov odpira vrata v svet erotičnih perverznosti. V svet, kamor si marsikateri ne drznejo vstopiti.

Ključne besede: spolnost, sadizem, mazohizem, sadomazohizem, neenakost med spoloma.

The Power Ratio between the Genders on the Example of Sadomasochistic Rituals

The main purpose of this thesis was to examine and analyse the relationship between gender inequality and an unusual sexual practice – sadomasochism. I was interested whether there are also some differences between the genders in sadomasochistic rituals which are based on a combination of role play between sexual masochism and sexual sadism. In the introduction I examine sexuality, continue with gender, where I closely examine their biological and social determination, whereupon I finish with sadomasochism, one of the many different kinds of paraphilias. At first, the gender differentiation between dominant male and submissive female sexual role, or between a male sadist and a female masochist, seems obvious. However, with the help of sociological theoretical and empirical writings I discover there are, with minor exceptions, no noticeable differences. In such a gender ratio the hierarchical classification of genders is therefore negligible. What is more important is sexual satisfaction and gratification of sadomasochistically oriented fantasies and cravings. Even though such individuals deviate from prescribed sexual norms, only such sexual relationships open the door to the world of erotic perversions. To the world a lot of people would not dare to enter.

Key words: sexuality, sadism, masochism, sadomasochism, gender inequality.

Kazalo

1 UVOD	5
2 SPOLNOST.....	6
2.1 Spol.....	6
2.2 Stereotipizacija spola.....	8
3 SPOLNO VEDENJE.....	9
3.1 Normalno vs. deviantno spolno vedenje.....	9
4 PARAFILIJE.....	10
4.1 Sadizem	12
4.2 Mazohizem	13
4.3 Sadomazohizem in definicija sadomazohizma.....	15
4.3.1 Družbene razsežnosti sadomazohizma.....	17
4.3.2 Stereotipizacija sadomazohističnih odnosov.....	19
5 NASTOP SPOLA.....	21
5.1 Razmerja moči v sadomazohističnem odnosu.....	21
6 ZAKLJUČEK.....	24
7 LITERATURA.....	26

Kazalo tabel

Tabela 2.1: Stereotipne značilnosti moškega in ženskega spola	8
Tabela 5.1: Raziskava med udeleženci v sadomazohističnih praksah.....	23

1 UVOD

»We come face-to-face with some intractable problems: gender isn't easy; power is unevenly distributed in relationships; love is always strange, and often ugly«
(Love v Cook 2006, 2).

V pričujočem diplomskem delu se ukvarjam z vprašanjem, ki se morda na prvi pogled zdi družbeno nepomembno. Vdor v zasebno seksualno življenje in intimo je nedvomno strah vzbujajoča misel marsikaterega posameznika. Kaj šele pomeni odkritje neobičajne, vročerkvne ter nasilne spolne potešitve. Spolnost je kompleksen pojem, ki zavzema pomembno mesto v življenju večine ljudi. Lahko je povsem romantična in rutinska, lahko je boleča in spontana. Domnevam, da ljudje sami sebi in okolici težko priznajo odstopanje od spolnih norm, saj s tem največkrat vpeljejo občutke sramu, neprimernosti in neodobravanja. Razkritje svojih spolnih dejanj in navad je pogumen korak, zlasti v primeru odstopanja od tradicionalnih norm.

Partnerske spolne aktivnosti v sadomazohističnih ritualih, ki so ena izmed številnih vrst parafilij, odstopajo od prevladujočih spolnih praks. Največkrat se menjavata dominantna in podrejena vloga oziroma sadistična in mazohistična vloga, kjer partnerja skušata uspešno kombinirati fizično in/ali psihično bolečino za spolno vzburjenje in spolno zadovoljitev. Domneva o tem, da je v heteroseksualnem sadomazohističnem odnosu moški tisti, ki zavzema dominantno vlogo, ženska pa podrejeno, je v patriarhalno naravnani družbi skoraj najbolj pogosta miselnost. Vendar je sadomazohistično razmerje največkrat sporazum med dvema, ne glede na spolno okupacijo omenjene dominantne in podrejene vloge. Glavno vodilo takega razmerja je zavedanje »nevarne igre«, ki lahko preživi le, če je odnos med partnerjema kompromisno naravnani.

Skozi diplomsko delo si skušam odgovoriti na vprašanji, kjer se prvo nanaša na sociološko razlago neobičajnih spolnih navad, parafilij ter posebej sadomazohizma, in na drugo vprašanje o neenakostih med spoloma. Temeljni vir informacij sem zbrala s pomočjo socioloških teoretskih in empiričnih virov, kjer sem s kritično analizo uporabljenih virov poskušala odgovoriti na zastavljeni raziskovalni vprašanji.

2 SPOLNOST

Najbolj izstopajoče dejstvo o seksu je, da so skoraj vsi zainteresirani zanj. Veliko ljudi v njem uživa, o njem sliši, se pogovarja in misli. Vendar obstajajo tudi nekateri, ki so s seksom obsedeni in so pripravljeni to početi s komerkoli in kakorkoli. Eni se vzburijo samo pod točno določenimi pogoji in kriteriji; npr. seks iz ljubezni. Drugi svojo seksualnost potešijo zgolj zaradi potrebe po seksu; npr. seks iz nagona, želje. Kot vidimo se ljudje med seboj razlikujejo po tem, kaj jih privlači in tudi po tem, katere stvari jih vzburijo (Schwartz in Rutter 1998, 3).

Spolnost je kompleksen pojem. Ne sestoji zgolj iz bioloških prvin, v smislu reprodukcije oziroma ohranjanje vrste (Kularski in Stephenson 2011, 2), ampak ima poleg tega tudi družbene razsežnosti. Namen posameznikovega spolnega življenja torej ni samo nadaljevanje vrste, ampak vključuje tudi stvari, ki jih ljudje storijo zgolj iz užitka ali zabave, kot način komunikacije drug z drugim, zadovoljitev lastnega ega in podobno (Schwartz in Rutter 1998, 2). Seidman (2011) trdi, da posamezniki in skupine dajejo pomen telesnim občutkom in čustvom ter s tem spreminjajo erotična dejanja v posamične seksualne identitete (Kularski in Stephenson 2011, 2).

Raziskava Ire L. Reiss (1986) se strinja s slednjim, ko pravi, da je spolnost povezana s tremi elementi v družbeni strukturi. *Prvič*, ljubosumje v zakonu do določene stopnje ohranja seksualno razmerje; *drugič*, vloga moči med spoloma. Na splošno velja, da posamezniki z višjim statusom posedujejo večjo moč in ker je spolnost družbeno konstituirana, bi naj tudi veljalo, da imajo tisti z večjo močjo pomembnejšo vlogo v spolnem življenju. Ker ima v večini družb moški spol še vedno večjo družbeno moč kot ženski spol, ima potemtakem tudi več seksualnih pravic. *Tretjič*, enakopravnost med spoloma na področju spolnosti. Kaže se v dveh dimenzijah, in sicer v vsesplošni enakopravnosti med spoloma in enakopravnosti med spoloma znotraj posameznega razmerja (Reiss 1986, 235–237).

2.1 Spol

Spol je univerzalno najpomembnejši aspekt, ki določa, kako doživljamo sami sebe, kako nas drugi vidijo, oziroma kako ravnamo z drugimi ter kako drugi ravnajo z nami (Gabor 2007, 131). Je pomembna, vendar ni edina komponenta spolnosti. Ponavadi deluje v simbiozi z raso,

kulturo, individualnimi razlikami in podobnimi dejavniki, ki vplivajo na seksualnost (Schwartz in Rutter 1998, 3).

»Angleški jezik pozna dva termina, in sicer 'sex' in 'gender'. Pri tem je 'sex' vezan na biološki spol, 'gender' pa na skupek kulturno in družbeno definiranih značilnosti, ki pritičejo moškim in ženskam. V slovenskem jeziku uporabljamo le en termin in to je spol, zagato pa rešujemo tako, da pred besedo spol dodamo pridevnik biološki ali družbeni. Tako bi biološki spol ustrezal angl. besedi 'sex', družbeni spol pa angl. besedi 'gender'« (Arhivsko spletno mesto 2012).

Med ljudmi obstaja prepričanje, da vedo ločiti, ali je nekdo moškega ali ženskega spola, vendar ne na podlagi fizične in biološke preiskave, ampak na podlagi njihove moškosti oziroma ženskosti. Spol je namreč družbena značilnost posameznika, čigar moškost oziroma ženskost ni nujno enaka biološki vrojenosti (Schwartz in Rutter 1998, 2). Še več, v skladu s pripisanim biološkim spolom se razvije socialni spol in spolna identiteta, ki poteka tako, da se okolica do otrok obnaša skladno z 'značilnostmi' pripisanega spola (Štular 1998, 443). V povezavi z reproduktivno funkcijo se tako ljudje kakor živali razlikujemo in identificiramo na moške in ženske, vendar so za razliko od živali edinole ljudje opisani z vidika družbenega spola in ne le iz biološkega (Schwartz in Rutter 1998, 2).

V določeni družbi in ob določenem času so družbeni procesi vnaprej določeni, tako vemo, kaj je primerno za moškega in kaj za žensko. Eden izmed primerov, ki to ponazarja, je poroka, ki vključuje moža (moška vloga) in ženo (ženska vloga). H. Devor (1998) ob tem dodaja, da igra socialni spol v družbi večjo vlogo kakor biološki. S tem hoče povedati to, da če posameznico okolje prepoznava kot moškega, se do nje tudi obnaša kot do moškega in obratno. Biološki oziroma 'dejanski' spol pri tem torej ni tako signifikanten (Štular 1998, 442).

Medkulturne raziskave so tudi ovrgle biološko determiniranost spolne identitete. Pokazale so namreč, da ne obstajajo absolutne razlike v karakteristikah moških in žensk, da naj bi se mnoge značilnosti, ki jih pripisujemo moškemu ali ženskemu spolu, razlikovale tako med moškimi kot ženskami v različnih kulturah. Edina stvar, ki konsistentno diferencira spol je agresivnost, katera se pogosteje pojavlja pri moških. Z leti tudi izginejo razlike po spolu, ki so prisotne v obnašanju oziroma vedenju otrok, medtem ko bolj specifične razlike nastanejo, ko otroci odraščajo (Štular 1998, 442).

Pogostokrat se zgodi, da razmerje med dvema ne temelji na egalitarnem odnosu. Za vzpostavitev takega odnosa so potrebni trije elementi: *prvič*, enaka porazdelitev moči med spoloma; *drugič*, partnerja jemljeta v obzir potrebe in cilje drug drugega; *tretjič*, enakopravna razdelitev dela v gospodinjstvu (Stafford in drugi 1977, 44).

2.2 Stereotipizacija spola

»Boys will be boys, and girls will not«
(Štular 1998, 442).

»Stereotipizacija spola je niz prepričanj o tem, kaj pomeni biti moški ali ženska v določeni družbi« (Blackwellpublishing 2009, 20). Štular (1998) dodaja, da je družbeno sprejeta percepcija, ki posameznike in posameznice klasificira na moški in ženski spol, potemtakem stereotip. In če je ta klasifikacija res stereotipna, potem je logična izpeljava, da sta tudi 'ženskost' oziroma 'moškost' le skupek stereotipov, ki se jih posameznice in posamezniki naučijo tekom socializacije.

V spodnji tabeli je naštetih nekaj značilnih stereotipnih elementov, ki bi naj veljali posebej za moški in posebej za ženski spol. Določene lastnosti oziroma značilnosti spola med različnimi kulturami ali v isti družbi variirajo (Blackwellpublishing 2009, 20).

Tabela 2.1: Stereotipne značilnosti moškega in ženskega spola:

ZNAČILNOST	MOŠKOST	ŽENSKOST
družbena vloga spola	neodvisen, ekstravertiran, mogočen, deluje javno, učinkovit, pošten	družinska, deluje zasebno, tiha, brez posebne moči, skrbna
reproduktivna vloga spola	razpoložljiv	pomembna oz. bistvena
spolna vloga	aktiven in dominanten	pasivna in podrejena
delovna sposobnost	postavlja pravila, primeren za vodjo, umetniški, ritualističen, poduhovljen	iznajdljiva, kreativna, primerna za vzgojo otrok ter za hišna in gospodinjstva opravila
značaj in čustvena narava	tekmovalen, agresiven, prizadeven, težko ve izraziti svojo ranljivost	empatična, ekspresivna, odprta, pripravljena sodelovati, vdana, ljubeča
govor oz. način izražanja	tisti, ki je rezerviran samo za moške	tisti, ki je rezerviran samo za ženske

Vir: Blackwellpublishing 2009, 20.

Na podlagi stereotipne klasifikacije bi naj moški spol v družbeni hierarhiji med spoloma zavzemal pomembnejšo pozicijo kakor ženski spol, vendar se meje med takšnim tradicionalnim pojmovanjem spola čedalje bolj zabrisujejo. Družbena moč žensk je pokazala močan napredek, zato ne moremo govoriti več o moškosrediščni urejenosti družbe. Če se le pobliže dotaknemo spolnih vlog, je tradicionalno veljala delitev na dominantno moškost in podrejeno ženskost. Do zdaj vemo, da ženske že leta težijo k emancipiranosti in skušajo biti čim bolj enakopravne z moškim spolom. Vendar pa lahko le ugibamo, kako se kaže dejanska spolna vloga v vsakdanjem življenju posameznikov.

3 SPOLNO VEDENJE

3.1 Normalno vs. deviantno spolno vedenje

V spolnosti se vzpostavljajo različna spolna vedenja. Marsikatera izmed njih so družbeno nesprejemljiva in zaradi svoje deviantne nravi pogosto obsojana.

Med 'nenormalna' oziroma deviantna spolna vedenja uvrščamo tista, ki so v nasprotju z našimi religijskimi prepričanji ali tista, ob katerih vztrepetamo (na primer sadizem in mazohizem), sem pa nenazadnje spadajo tudi tista spolna vedenja, ki so preprosto nerazložljiva (na primer, kako lahko nekoga bolj vzburi ženski čevelj, kakor pa ženska sama). Toda ob tem je potrebno pripomniti, da nekaj, kar je v eni kulturi sprejeto za normalno, morda v drugi kulturi pomeni odstopanje od normalnega. Prav tako je pomemben dejavnik čas. Nedavno nazaj sta oralni seks in masturbacija veljala za deviantni spolni praksi, danes pa predstavljata nepogrešljiv element marsikaterega seksualnega življenja (Rathus in drugi 2011, 541).

Tradicionalna spolna morala je torej vselej razlikovala med 'naravnim' in 'nenaravnim', to je 'perverznim' seksom. Velikokrat v običajnem govoru takšno vrsto seksualnega vedenja ali seksualne usmerjenosti hitro obsodimo, včasih morda strogo. Seksualni sadizem, seksualni mazohizem, ekshibicionizem, spolne prakse, ki vključujejo homoseksualnost, vojerizem, fetišizem, transvestizem, pedofilija, nekrofilija, zoofilija idr. Spisek seksualnih perverznosti ni popoln, vendar vključuje vrste spolnega vedenja, ki tradicionalno veljajo za nenaravne in perverzne. V ljudeh ponavadi takšno spolno vedenje vzbuja neodobravanje. Izraža tudi jasno negativno presojo na podlagi okusa, saj se večini ljudem seksualne perverznosti zdijo vse prej

kot pa okusne. Mnenja med ljudmi so deljena tudi v primeru, ko posamezniki zagovarjajo, da so perverzna dejanja bolj priljubljena od naravnih in da prinašajo več užitka (Primorac 2002, 69). Pogosto se zgodi, da so milejše oblike takega spolnega vedenja izvajane tudi v širši populaciji (Rathus in drugi 2011, 541). Če se spreminja spolna morala, se verjetno spreminja tudi predstava o 'parafilijah'. Kaj je potem deviantno spolno vedenje, če spolna morala postaja vse bolj permisivna?

V delu *'Tri razprave o teoriji seksualnosti'*, ki je prvič izšlo leta 1905, je Freud zapisal, da se določene perverzije vsebinsko tako zelo oddaljujejo od normalnega, da jih lahko razglasimo tudi za 'bolne'. Vendar to ne pomeni, da bomo v teh istih storilcih našli osebe z drugimi abnormalnostmi ali duševne bolnike (Freud 1995, 41). Vključno s Freudom in nekaterimi drugimi seksologi, pa se je tudi omajal moralni prizvok pojma perverznosti. Še več, poskušal je dokazati, da spolne poteze, ki jih povezujejo s perverznostjo še zdaleč niso omejene na majhne kategorije nenormalnih ljudi, ampak so opazne kot splošne lastnosti seksualnosti, ki jih lahko poseduje vsakdo. S tem je Freud hotel dokazati, kako nesmotrna je obsojajoča uporaba imena perverzija. Z izrazom 'spolna deviacija' je izraz 'perverznost' podobno nadomestil Havelock Ellis (Giddens 2000, 39). Poleg uporabe pomena terminov 'devianten' in 'abnormalen' nekateri včasih raje govorijo o 'atipičnih variacijah' spolnega vedenja. Ameriško psihiatrično združenje označuje atipična spolna vedenja kot parafilije, ki jih zdravniki smatrajo kot duševne motnje (Rathus in drugi 2011, 541).

4 PARAFILIJE

»Sadism and masochism occupy a special place among the perversions, for the contrast of activity and passivity lying at their bases belong to the common traits of the sexual life«
(Sigmund Freud v Fedoroff 2008, 637).

»Parafilije so s psihološkega vidika opredeljene kot psihoseksualne motnje, pri katerih je značilna stiska ali okvara na pomembnem področju spolnega delovanja. Posledice se kažejo v ponavljajočih se in intenzivnih seksualnih težnjah, fantazijah ali dejanjih, ki vključujejo nenavadne objekte, aktivnosti ali situacije in, ki povzročajo motnje v funkcioniranju posameznika oziroma društveno odtujenost« (Balon in Segraves 2005, 294).

Seksualne potrebe ljudi s parafilijami so obvezujoče in obsesivne (Lehne v Rathus in drugi 2011, 542). Ljudje potešijo svoje seksualne potrebe brez samokontrole, podobno kot odvisniki od drog in ljudje zasvojeni z igrami na srečo; sami sebe vidijo kot nemočne osebnosti, nezmožne se upreti potrebi (Rathus in drugi 2011, 542). V *Diagnostičnem in statističnem priročniku duševnih motenj* je lista osmih specifičnih parafilij, ki jih lahko umestimo v tri večje podtipe:

1. Tiste, ki vključujejo nečloveške predmete.
2. Tiste, ki vključujejo trpljenje in poniževanje samega sebe ali vsaj enega partnerja.
3. Tiste, ki vključujejo otroke ali ostale osebe, ki niso privolile v tovrstno spolno vedenje (Balon in Segraves 2005, 295).

Minimalen čas trajanja, ki izpolnjuje pogoje za psihoseksualno motnjo pri določenem posamezniku, je šest mesecev. Največkrat se fantazije pričnejo pojavljati v otroštvu ali adolescenci in se nato v odrasli dobi še dodatno okrepijo. Pri nekaterih posameznikih, kjer se pojavljajo akutne epizode, je stanje še mogoče rešiti s hitrim zdravljenjem. Vendar gledano generalno imajo ponavadi kroničen potek in trajajo doživljenjsko, pri nekaterih odraslih se lahko vrsta parafilskega vedenja celo zmanjša. Fantazije se lahko razlikujejo glede na pogostost in intenzivnost, lahko so obvezne ali neobvezne za vznburjenje posameznika (Balon in Segraves 2005, 295).

Pomembno je poznati razliko med parafilijami in nepatološkim seksualnim vedenjem. Če so za spolno vznburjenje nujno potrebne seksualne fantazije ali objekti, smatramo to kot patološko spolno vedenje ali vrsto parafilije (Moser 2010, 1225). Velikokrat se zgodi, da posameznik poleg ene vrste parafilije razvije še drugo. Običajno so parafilije domena moškega spola, razen z izjemo seksualnega mazohizma, ki je prisoten tudi pri veliki večini žensk, vendar še z vseeno manjšim odstotkom kot pri moških (Balon in Segraves 2005, 296).

Sadizem in mazohizem sta spolni praksi, ki ju v *Diagnostičnem in statističnem priročniku duševnih motenj* diagnosticirajo kot eni izmed mnogih vrst parafilij (Repišti 2010, 73).

4.1 Sadizem

*»I have the permission to hurt
and fuck her against her will,
whenever I feel like it, as long
as I stay within the limits we
have agreed upon in advance.
At work, she wears an ankle
bracelet which reminds her
that she is mine at all times«*
(Martin v Harviainen 2004, 63).

Sadizem je opredeljen kot skupek vedenjskih vzorcev in impulzov, ki vključujejo: povzročanje nelagodja in bolečine ter poniževanje osebe, ki je lahko objekt ali žrtev sadističnega spolnega vedenja. V najslabšem primeru lahko sadistično dejanje izzove smrt (Repišti v Đokić 2010, 74). Med brutalna sadistična dejanja na primer sodijo posilstva (Rathus in drugi 2011, 542).

Izraz 'spolni sadizem' izhaja iz 18. stoletja, ime pa je dobil po Marquis de Sadeu, francoskem aristokratu, znanem po razvpitem in zloglasnem življenju. Zlorabljal je namreč mlade prostitutke (Balon in Segraves 2005, 300). Poleg tega je pisal zgodbe o spolnem vzburjenju, ki ga dosežeš s tem, ko drugemu prizadeneš bolečino ali ga ponižuješ (Rathus in drugi 2011, 552). Drugi avtorji imajo raje ožjo oznako, ki poudarja ugodje ob bolečini in so jo poimenovali algolagnija. Za aktivno algolagnijo, torej sadizem, velja, da seksualnost večine moških kaže primes agresije oziroma nagnjenja k prevladi (Freud 1995, 38).

Đokić verjame, da obstajata dve skupini sadistov. Razlikuje:

1. Med tistimi, ki so čustveno nestabilni, agresivni, razdražljivi, grobi in impulzivni v spolnem življenju.
2. Med tistimi osebami, ki v svojem vsakdanjem življenju trpijo zaradi manjvrednostnih kompleksov, so vzkipljivi, zavidljivi in v sebi gojijo skrito sovraštvo in prezir do ljudi (Repišti v Đokić 2010, 76).

Freudova teza o sadizmu pravi, da je sadizem agresivna komponenta seksualnega nagona, ki je postala avtonomna in pretirana, medtem ko Fromm sadizem primerja s strastjo, ki ima popolno in neomejeno kontrolo nad neko osebo (Repišti 2010, 78). Tipičen izraz takšnega

razdiralnega značaja vidi Fromm v značajskih posebnostih oziroma v značajski agresiji posameznika. Tak značaj naj bi se kazal tako v neseksualnem kakor tudi v seksualnem pomenu, saj je zadajanje bolečine in poniževanje lahko sredstvo spolne zadovoljitve ali pa način pridobivanja neomejene oblasti nad žrtvijo. Čeprav se v takem posamezniku navzven kaže mogočnost, je v resnici notranje nemočen in negotov. Nasilje mu v tem primeru služi zgolj kot občutek lažne moči (Poček 2009, 8).

4.2 Mazohizem

»I really like it that he forces me to do things even when I am not aroused, for that act in itself arouses me. When I am not in his presence, I am still constantly aware of the fact that I am his willing slave«

(Maria v Harviainen 2004, 63).

Nasprotno od sadizma, je mazohizem opredeljen kot težnja posameznikov, ki morajo biti poslušni, pasivni, osramočeni in podrejeni (Repišti 2010, 74). Theodor Reik je pri opazovanju številnih primerov prišel do sklepa, da mazohizem ni ugodje, ki je doseženo z bolečino, ampak je to ugodje, do katerega se pride ob pomoči bolečine. Tako je bolečina tisti dejavnik, ki je potreben za dosego ugodja (Reik v Herman in drugi 1996, 7).

Izraz 'spolni mazohizem' je v 19. stoletju skoval psihiater Richard von Kraft-Ebing. Ime te spolne sprevrženosti je nastalo po znanem nemškem romanopiscu Leopoldu von Sacher-Masochu, ki je bil vpet v fantazijske podobe, kjer je bil zaslužnjen in brutalno mučen s strani lepih žensk (Rathus in drugi 2011, 301). Krafft-Ebingove teorije so bile tako povsem določene z viktorijanskimi stereotipi in moralnostjo. Njihov vpliv na etioloških pristopih se čuti še danes (Beckman 2001, 2).

Ko govorimo o mazohizmu, razlikujemo med:

- 1) »**verbalnim mazohizmom**; oseba najde užitek v verbalnem nasilju in žalitvah« (Đokić v Repišti 2010, 75).
- 2) »**fizičnim mazohizmom**; oseba se počuti prijetno, medtem ko jo nekdo pretepa oziroma fizično zlorablja« (Repišti 2010, 75).
- 3) »**moralnim mazohizmu**; oseba uživa v svoji moralni degradaciji, v izgubi lastnega dostojanstva in v samoponiževanju« (Freud proti Trebješnin v Repišti 2010, 75).

V prvih dveh Freudovih teorijah o mazohizmu, mazohizem velikokrat pojasnjujejo s pomočjo sadizma. Trdijo namreč, da je pravi izvor mazohizma v bistvu sadizem, saj naj bi po tem takem mazohizem nastal zato, ker se zaradi moči, ki jo ima v odnosu drugi, sadizem ne more neposredno izraziti, zato se obrne nazaj proti svojemu subjektu. Potemtakem bi lahko rekli, da je mazohizem proti sebi obrnjena oblika sadizma (Herman in drugi 1996, 11). Opaženo je bilo, da so v veliko primerih mazohisti tisti ljudje, ki se pretirano opravičujejo, tudi v primerih, ko niso krivi (Shainess v Repišti 2010, 81).

Nekaj dejavnikov, ki bi lahko vodili v mazohističen oziroma sadističen odnos pri posameznikih: nasilje v družini, zdravstvene in finančne stiske, stres, socialna izolacija, situacijski dejavniki (ko je na primer kateri od staršev zasvojen z alkoholom ali kockanjem), nenazadnje botrujejo tudi norme in vrednote (Gelles v Repišti 2010, 82).

Lahko bi trdili, da je mazohizem izzivalen pojem, ker očitno združuje nezdružljivo. Združuje namreč trpljenje in ugodje, podrejenost in prostovoljstvo, krivdo in žrtvovanje. S tem predpostavlja, da sta trpljenje in podrejenost zaželena, hkrati pa nasprotuje splošnemu mnenju, kjer je človek tisti subjekt, ki stremi zlasti k ugodju in avtonomiji (Herman in drugi 1996, 5). Sadizem in mazohizem skupaj pa tvorita posebno obliko spolnega vedenja, sadomazohizem.

4.3 Sadomazohizem in definicija sadomazohizma

*»When I was a child,
I had nothing but S&M fantasies. I punished Barbie
for being dirty. I did Bondage Barbie, dominance
with GI Joe. S&M is simply what turns me on«
(Laura Anthonieu v Goode 2008, 211).*

Skrivnosten in erotičen, za mnoge tudi ogaben. Obstaja skriti svet, kamor si marsikateri posamezniki ne drznejo vstopiti. To je svet sadomazohizma, ki s številnimi raznovrstnimi rituali ter oblikami kreira nenavadno spolno prakso v današnji družbi (Ehrmann 2005, 95).

Tradicija raziskovanja in dokumentiranja seksualnih odstopanj od predpisanih spolnih norm je kar dolga. Obstaja precej literature in dokumentiranih raziskav. Sadomazohizem predstavlja le eno izmed mnogih seksualnih praks, ki sodijo v skupino deviantnih seksualnosti (Cook 2006, 3), čeprav lahko sadomazohizem do določene mere predstavlja tudi del spolne igre pri normalnih spolnih partnerjih, primer tega je udarjanje z roko po partnerjevi zadnjici (Podgorski 2006, 10). S spreminjanjem spolnih norm se verjetno spreminja tudi predstava o sadomazohizmu kot deviantnem spolnem vedenju. Vprašamo se lahko, kdaj je v sodobnih družbah sadomazohizem družbeno nesprejemljiv in kdaj le eden od možnih življenjskih stilov. Pomembno diferenciacijo predstavlja tudi odnos med dogovorjenim in prisilnim sadomazohističnim odnosom ter razlikovanje med sadomazohizmom in spolnim nasiljem.

Nekaj sociologov se strinja s Krafft-Ebingovim stališčem, da sadizem in mazohizem predstavljata predvsem povezavo nasilja in krutosti s poželenjem, medtem ko Freud opredeljuje sadizem in mazohizem kot perverzijo. Še vedno obstaja nesoglasje ali je bolečina nujna v sadomazohističnem vedenju in ali so dominanca, podrejenost in zaupanje jedro sadomazohističnega odnosa. Poleg tega se še vedno razpravlja ali bi naj bil sadomazohizem konceptualiziran kot identiteta, kot aktivnost ali oboje (Weinberg 1987, 58).

Izmed vsakih deset ljudi, naj bi obstajal eden ali več, ki je že eksperimentalno s kakršnokoli sadomazohistično spolno prakso (Goode 2008, 207). Poleg tistih, ki so popolnoma predani temu razmerju, obstajajo tudi posamezniki, ki uživajo v kombinaciji sadomazohizma z 'normalnimi' spolnimi praksami. Rebecca Plante je ena izmed teh: *»I am not interested in a full S&M lifestyle, just in erotic spanking with members of the opposite sex«* (Goode 2008,

206). V skladu s psihologi in etnografi, ki so raziskovali ta pojav, je dokazano, da je sadomazohizem kot spolna praksa prisoten med obema spoloma. Najbolj priljubljen je med izobraženimi ljudmi, ki prihajajo iz srednjega in višjega razreda (Goode 2008, 207) ter imajo v povprečju tudi večji dohodek (Bienvenu II in drugi 2005, 4).

V okviru heteroseksualnega in homoseksualnega sadomazohističnega vedenja je bilo narejenih že kar nekaj raziskav s strani znanih avtorjev. Mednje spadajo Freud, Kinsey, Kraft-Ebing, Spengler in Ellis ter Faulk in Stekel. Toda večina od njih je raziskovala zgolj iz opazovalčeve perspektive. Eden izmed raziskovalcev je bil tudi Kamel, ki je svoje podatke zbiral in dopolnjeval na več načinov; s pomočjo intervjujev s sadomazohističnimi osebami, skozi branje sadomazohistične literature ter skozi 'pogovorne interakcije' v sadomazohističnih oziroma 'usnjenih' barih po vsej ZDA in Evropi. V teh 'interaktivnih pogovorih' je zavzel mesto potencialnega udeleženca v sadomazohističnih praksah (Ehrmann 2005, 95).

Izraz, ki definira kaj sadomazohizem točno je, je težko opredeliti, saj lahko pomeni različne stvari v različnih kontekstih (Ritchie in Barker 2005, 8). Pa vendar; izraz 'sado-mazohizem' je združil Sigmund Freud (Hall 2003, 3), kaže pa na bistveno povezavo med izrazoma 'spolni sadizem' in 'spolni mazohizem', čeprav vsi mazohisti ne prakticirajo sadizma ter obratno. Predvidoma podrejen mazohist nadzira situacijo in določa meje, medtem ko je sadist tisti, ki je odvisen od takšne situacije. Kot primer vzemimo človeka, ki je bil v določeni erotični praksi pretepen. Na prvi pogled se zdi, da le-ta uživa in bi ga takoj označili za mazohista. Podrobnejši pogled nam razkrije, da ga izmed vsega najbolj vzburi prav posedovanje kontrole nad izvajanjem spolne prakse. S tem, ko ustvarja določen pritisk pri svojem partnerju, ustvarja tudi meje, do kam lahko privede svojo sadistično polovico. Bolj kot je opazno upiranje, bolj vzburljen lahko postane (Balon in Segraves 2005, 301).

Weinberg, Williams in Moser (1984) so sadomazohizem opredelili kot spolno prakso, ki namerno uporablja fizično in/ali psihično bolečino za vzbuditev spolnega vzburljenja pri partnerju. V nasprotju s spolnimi praksami, značilnimi za moderne družbe, kjer seks pomeni občutek ljubljenosti, nežnosti in naklonjenosti med partnerjema, sadomazohizem na drugi strani implicira sovraštvo, prizadevanje bolečine ter poniževanje. Sadomazohistično orientirani ljudje prav zaradi tega pogosto vzbujajo občutek sprevrženosti v ostalih ljudeh. Pojmovanje javnosti do sadomazohizma recimo ponazarja članek v »Timeu« iz 1981 leta. Zapisali so: »*While that kind of behavior [cruelty involved with sex] may be rare, it is a*

sobering reminder that SM is no sport, but a driven activity fueled by rage« (Weinberg in drugi 1984, 379).

Freud v svojem delu *Tri razprave o teoriji seksualnosti* zapiše, da imata sadizem in mazohizem med perverzijami posebno mesto. Njuno nasprotje med aktivnostjo in pasivnostjo, ki služi kot osnova, pravzaprav sodi med splošne značilnosti seksualnega vedenja. Dodaja, da je najočitnejša lastnost te perverzije to, da lahko njeno aktivno in pasivno formo redno najdemo skupaj pri eni in isti osebi. Tisti, ki v seksualnem razmerju drugim povzroča bolečino in ob tem občuti ugodje, je tudi sposoben kot ugodje uživati bolečino. S tem implicira, da je sadist vedno hkrati tudi mazohist, čeprav je lahko pasivna in aktivna stran perverzije pri posamezniku močnejše izoblikovana in s tem predstavlja tudi njegovo pretežno seksualno udejstvovanje (Freud 1995, 39).

4.3.1 Družbene razsežnosti sadomazohizma

»Like alcohol abuse, binge eating, and meditation, sado masochism is a way people can forget themselves«
(Roy Baumeister v Goode 2008, 210).

Obstajajo trije glavni razlogi za to, da je sadomazohizem družbeni konstrukt: *prvi razlog* je klasificiranje in definiranje sadomazohističnih posameznikov s strani družbe; *drugi razlog* je njihov odnos do drugih socialnih struktur; *tretji razlog* je razvoj subkultur (Kularski in Stephenson 2011, 7). V glavnem je bil sadomazohizem pod psihiatričnim drobnogledom. Socialni aspekti so bili skoraj popolnoma zapostavljeni (Weinberg 1987, 284).

Na podlagi raziskave, ki so jo izvedli Weinberg in ostali na primeru heteroseksualnih in homoseksualnih sadomazohističnih skupnostih v San Franciscu in New Yorku med letoma 1976 in 1983, so ugotovili, da je sadomazohizem konstruiran s strani petih družbeno pomembnih značilnosti:

- 1. Dominanca in podrejenost:** dominanca je prevlada enega partnerja nad drugim. Imen za dominantnega partnerja je več, v slovenskem jeziku je najpogosteje uporabljen termin »sadist« (v angleškem jeziku poleg tega poimenovanja poznamo še izraze, kot so »dominant«, »dominator«, »dominatrix«, »top«, »master«, »mistress«, »S«). Nasprotje dominance je podrejenost, kjer je partner poslušen in

podrejen. Tudi ta izraz ima več imen, v slovenskem jeziku je najpogosteje uporabljen termin »mazohist« (v angleškem jeziku se poleg tega poimenovanja uporabljajo izrazi, kot so »submissive«, »bottom«, »slave«, »M«).

2. **Igranje vlog:** izbrani vlogi, podrejena in dominantna (na primer »gospodar-suženj«), pretiravata v vživljanju v svojo vlogo.
3. **Soglasje:** prostovoljni dogovor med dominantnim in podrejenim partnerjem, da začneta sadomazohistično »igro« in da pri tem upoštevata določena pravila in meje.
4. **Seksualni kontekst:** domneva, da ima sadomazohistična aktivnost zgolj seksualni pomen.
5. **Skupna definicija:** predpostavka o skupnem razumevanju sodelujočih, da so njune oziroma njihove aktivnosti sadomazohistične (Weinberg in ostali 1984, 380–381).

Značilnosti so se oblikovale na podlagi različnih sadomazohističnih aktivnosti. Med te aktivnosti so na primer spadale: različne stopnje fizične bolečine, ki ga je produciralno 'šeškanje'; različne stopnje verbalnega poniževanja ter prizadevanje drugih oblik psihološke bolečine; uporaba različnih pripomočkov in podobno. Kakorkoli pa, našete aktivnosti, ki so se izvajale v sadomazohističnih praksah, same po sebi ne predstavljajo sadomazohizma. Raziskava je vključevala heteroseksualne in homoseksualne posameznike, kakor tudi moške in ženske (Weinberg in drugi 1984, 380).

Weinberg je prepoznal tri glavne karakteristike sadomazohističnega vedenja kot sociološki fenomen. Pravi, da je erotično, sporazumno in rekreativno (Eitmann 2006, 105). Pod rekreativno se smatra, da vsebuje fantazijo več stopenj (Weinberg 1987, 58).

Sadomazohistično vedenje zaseda svoj prostor tudi v kulturnem kontekstu. Njegovo pojavljanje čedalje pogosteje zasledimo v medijih, kjer se njegova tabuiziranost zmanjšuje. Primer tega je pojavljanje filmskih likov in scen s sadomazohističnimi vložki v filmih in serijah ('House', 'Fear Factor', sama dodajam še seriji 'True Blood' in 'Californication') ter na drugi strani ustanavljanje skupin na medmrežju, kjer se število registriranih članov čedalje večja ('Yahoo.com groups', 'Google') (Eitmann 2006, 105).

4.3.2 Stereotipizacija sadomazohističnih odnosov

Najbolj pogosta označitev 'mainstreamovske' javnosti je, da je sadomazohizem oziroma sadizem in mazohizem oziroma 'gospodar' in 'suženj' spolna sprevrženost. Ljudje, ki prakticirajo sadomazohizem so psihološko moteni in nemalokrat se zgodi, da se jih označi za duševno bolne. Večina ljudi verjame, da je eden od partnerjev, tisti aktiven (sadist), spolno vznurjen in zadovoljen le ob tem, ko muči drugega, tistega pasivnega (mazohista). Poleg tega se domneva, da sadist pogostokrat prisiljuje mazohista v njegove sprevržene ideje in poželenja (Goode 2008, 202).

Naslednji stereotip, ki se poraja pri nekaterih radikalnih feministkah, je ta, da je sadomazohizem paradigmatična oblika krutosti oziroma neusmiljenosti, ki rahlo pretirava v običajnih odnosih moški-ženske, kjer naj bi se v veliki meri izvajale prisile, dominacije, krutosti in nasilja (Goode 2008, 202).

Tretji oziroma zadnji večji stereotip v povezavi s sadomazohizmom, pa je, da sadomazohizem predstavlja ali pa ne predstavlja grobega seksa v seksualni izkušnji. Predpostavlja se, da ni vmesne točke. Poleg normalnega spolnega življenja obstaja samo 'abnormalen' spolni svet (Goode 2008, 302).

Ti stereotipni pogledi na sadomazohizem, ki niso nujno v lasti istih ideoloških ali intelektualnih predpostavk, so zmotni. Goode v članku *'Engaging in S&M Sexual Practices'* našteje najmanj sedem razlogov zakaj je stereotipizacija zmotna:

1. Zmotna je predstava o bolečini. Bolečina ni vodilo v sadomazohizmu, pravzaprav se zna zgoditi, da niti ni del sadomazohistične prakse. Kar je ključnega pomena je to, da bolečina predstavlja simbol prevlade in nadzora. Bolečina je iluzorna. Še zdaleč ni nepoznan element v sadomazohizmu, ampak je sekundarnega pomena.
2. Mazohističen partner še zdaleč ni samo pasiven. Sadomazohizem je družbena in vzajemna spolna dejavnost. Mazohist oddaja namige svojemu sadističnemu partnerju, zato sadist ve presoditi, kaj storiti in kaj ne. Sodelovanje in aktivna vključitev v spolno dejavnost je odlika sadomazohizma. Predvsem ne sme temeljiti na prisili, saj sadisti, ki svoje partnerje silijo v različne spolne aktivnosti in delajo proti njihovi volji, kaj hitro ostanejo brez partnerja.

3. Tretja točka izhaja iz druge. Sadomazohizem je neke vrste v naprej načrtovana predstava, kar pa ne pomeni, da ne omogoča odstopanj od predpisanega scenarija. Povedano z drugimi besedami, sadomazohizem je medsebojni dogovor med partnerjema. V Goffmanovi terminologiji tak odnos predstavlja poseben sadomazohističen okvir. Takšna spolna praksa je neke vrste gledališče, svet, v katerem se kreirajo in udeležujejo skupne fantazije.
4. Vlogi mazohista in sadista v sadomazohističnem spolnem odnosu nista striktno določena. Obstaja precej maneverskega prostora, ki omogoča prehajanje iz ene pozicije v drugo. Ni povsem tudi res, da je mazohist samo dober v mazohistični in sadist samo v sadistični vlogi.
5. Nobena dosedanja študija, ki je preučevala sadomazohistične spolne prakse ni ugotovila, da bi bili ti ljudje kaj bolj mentalno izkrivljeni od splošne populacije. Pravzaprav so študije, ki temeljijo na nekliničnih vzorcih, ugotovile, da so ti ljudje v bistvu normalni.
6. Raziskava v povezavi moški-ženski odnosi v sadomazohističnih praksah, ki so jih raziskovale nekatere feministke, so pokazale, da je v veliki večini moški tisti, ki je podrejen in ženska tista, ki je dominantna v sadomazohističnih krogih. Ob tem se lahko poraja vprašanje značilnih karakteristik v odnosu moški-ženska v tej ali v ostalih družbah, ki zajema nasilje, prisile, prevlade, poniževanja in podobno in ki ni povezano s tem, kako je sadomazohizem konstruiran.
7. Stopnja nasilja, omejitev, nadzora, bolečin in njegovih fantazijskih vnosov je stvar dogovora med partnerjema. Za večino udeležencev v sadomazohističnih praksah so izkušnje pravzaprav prostovoljne in neobvezne. Sadomazohizem je skrajn zgolj v zares ekstremnih različicah (Goode 2007, 202–204).

5 NASTOP SPOLA

5.1 Razmerja moči v sadomazohističnem odnosu

*»Bind my ankles with your white cotton rope so I cannot walk. Bind my wrists so I cannot push you away. Place me on the bed and wrap your rope tighter around my skin so it grips my flesh. Now I know that struggle is useless, that I must lie here and submit to your mouth and tongue and teeth, your hands and words and whims.
I exist only as your object. Exposed«
(Goode 2008, 207).*

Igre podrejenosti in dominance, producirane v heteroseksualnem sadomazohističnem odnosu, omogočajo ljudem izpostavljanje ali spreminjanje stereotipov med spoloma, ki povezuje moškost z dominanco in ženskost s podrejenostjo. Intervjuji s sadomazohisti in opazovanje sadomazohističnega vedenja kažejo na to, da je večina dominantno-podrejenih razmerij v skladu s tradicionalno moško in žensko vlogo spolov v družbi. Čeprav obstajajo izjeme, so moški ponavadi dominantni, ženske pa podrejene v sadomazohističnih ritualih (Rathus in drugi 2011, 560). Po Jacksonu sadomazohističen odnos ne temelji na enakopravnosti, ampak le-ta reproducira hierarhičen odnos med spoloma (Jackson v Ritchie in drugi 2005, 229).

Karakterizacija moške prevlade in ženske podrejenosti v sadomazohističnem odnosu je 'kriva' za to, da so mnoge feministke začele govoriti o sadomazohizmu kot o nasilju nad ženskami. Nasprotno, moški in ženske, ki prakticirajo sadomazohizem, trdijo, da je njihovo sodelovanje sporazumno in prijetno (Eitmann 2006, 104).

Sadizem in mazohizem naj bi bila po Karen Hornay pogojena z različnimi pozicijami, ki jih moški in ženske zavzemajo v družbi. V družbi naj bi bila ženska vezana na pasivnost in predanost, medtem ko za moške velja dominantnost, napredovanje v karieri ter telesna moč in vzdržljivost. Predpostavlja se, da se bodo začele zmanjševati pojavnosti sadistične in mazohistične fantazije in vedenja v takšnem heteroseksualnem sadomazohističnem odnosu, če se bodo začele zmanjševati tudi razlike med spoloma v družbi (Repišti 2010, 81).

Zanimivo je, da je pojem mazohizem v freudovski tradiciji ozko zarisan. Zarisan je kot moška seksualna 'perverzija' in je razširjen na ženske podrejenosti. V nasprotnem pojmu, sadizmu,

do te razširitve ni prišlo, kljub temu da je ugodje, ki ga prinašata zatiranje in nasilje, dan za dnem navzoče tako v zasebni kakor tudi v družbeni sferi. Pojem sadizem ne enačijo z moškostjo, niti ni postal predmet razprave kot splošen družbeni fenomen. Če gledamo povsem računsko, potem mora obstajati prav toliko sadističnih moških kot mazohističnih žensk. Vendar je dominantna stran, ki je udeležena v ritualih podrejanja, normalna in ni problematizirana (Herman in drugi 1996, 6).

Mazohizem postane spolno specifičen fenomen oziroma simptom spolno specifične delitve dela takrat, ko se ženskam naloži prepoved nagona in kjer nasprotno, pripada moškim pravica do zadovoljitve nagona. Individualni simptom tako postane simptom igranja ženskih in moških vlog. To pomeni inter-individualni simptom (Herman in drugi 1996, 8). Za razliko od občasnih sadomazohističnih razmerij, trajna razmerja ponavadi temeljijo na popolni izmenjavi moči in se kažejo tudi izven seksualnega razmerja. Primer tega je, ko se na primer podrejeni partner odpove delu življenja, nad katerim je prej imel nadzor, recimo izguba finančne kontrole (Dancer in drugi v Harviainen 2004, 62).

Edmund Leites je v analizi '*Puritanska vest in moderna spolnost*', ki je izšla leta 1995, razložil nastanek moškega nadzora nad žensko spolnostjo, kjer je izvor iskal v dilemi našega modernega razumevanja spolnosti. Šlo naj bi za problem združitve strasti in zvestobe, saj naj bi po eni strani bila spolnost spontano porojeno ugodje in želja, medtem ko bi naj po drugi strani zagotavljala tudi zvestobo in stanovitnost. Če izhajamo iz argumentov, ki bi jih naj zapovedal bog, ki je zavoljo sebe ustvaril Adama, zraven njega pa Evo z namenom, da mu bo družica, je puritanska etika ta problem rešila z zamisljivo o različnih spolnih značajih. Tako lahko na eni strani najdemo močnega, ukazovalnega moškega in na drugi strani čisto ter krepostno žensko, ki služi temu moškemu. Določeno protiutež moškemu zagotavlja moralna premoč žensk. Za ohranitev njene kreposti je potrebno žensko v spolni odnos prisiliti, ampak pobuda za spolni odnos ne sme nikakor priti s strani ženske, saj lahko le s svojo podrejenostjo pridobi svobodo, da zavrže lastne predstave o čistosti. Moški, ki ima moč in voljo, da se spopade z njeno vestjo, je za ženske privlačen moški. Tako se soočita s spolnim razmerjem, katerega Leites poimenuje 'hierarhični obrat', v katerem moški pridobi nadmoč z nagonkostjo in voljo do moči, vendar ostaja v moralnem pogledu šibkejši. Ženska pa svojo moč črpa iz moralne superiornosti in tako ostaja šibkejša glede na realne moči in nagonskosti (Herman in drugi 1996, 8–9).

Čeprav na začetku poglavja izpostavljam avtorje, ki trdijo, da je sadomazohizem pogojen z družbeno močjo spola, pa to zavrača raziskava v članku '*SM Roles and Mental Health: Results From a Survey of SM Practitioners*', kjer so med drugim preverjali, ali je v sadomazohističnem spolnem odnosu moški tisti, ki je *vedno oziroma večinoma dominanten*, *dominanten in podrejen* ali *večinoma oziroma vedno podrejen* ali to velja za ženski spol.

Tabela 5.1: Raziskava med udeleženci v sadomazohističnih praksah:

S/M (n= 1320)	Moški (n=448, 33,9 %)	Ženske (n=872, 66,1 %)
vedno dominanten	16,7	16,0
večinoma dominanten in enakopraven	/	/
dominanten in podrejen	17,9	22,9
večinoma podrejen	28,3	31,4
vedno podrejen	30,2	32,0

Vir: Bienvenu II in drugi 2005.

Čeprav so razmerja moči vzpostavljena tudi v spolnem kontekstu in se odnosi med spoloma mnogokrat izražajo skozi odnose moči (Herman in drugi 1996, 6), v tabeli opazimo, da ni vidnih večjih odstopanj. Pri ženskem spolu je opazen rahlo povišan odstotek v vsaki izmed naštetih kategorij, vendar ne moremo na podlagi tabelaričnega zapisa sklepati in trditi, da gre za konstantno prevlado moškega spola nad ženskim, saj dopuščamo možnost dogovora med partnerjema, ki lahko enkrat izrazi željo po podrejeni in spet drugič željo po dominantni vlogi. Poleg želja in sporazumnih dogovorov v sadomazohističnem razmerju zaseda pomembno mesto še zaupanje, ki ga omeni tudi Marina: »*S&M makes our vanilla sex better, too, because we trust each other more sexually, and we can communicate what we want*« (Marina v Goode 2008, 209).

6 ZAKLJUČEK

V diplomski nalogi sem poskušala odgovoriti na dve vprašanji. Prvo se je nanašalo na sociološko obravnavo parafilij in posebej sadomazohizma, drugo pa na neenakosti med spoloma. S pomočjo sociološke teoretske in empirične literature sem ugotovila, da je sadomazohizem neobičajna spolna praksa, ki znotraj številnih vrst parafilij aktivno vključuje oba, tako moški kakor ženski spol. Da ni tako zelo redka spolna praksa, priča podatek o tem, da naj bi obstajal eden ali več izmed desetih ljudi, ki je že eksperimental s kakršnokoli sadomazohistično spolno prakso. Niti ni zanemarljiv podatek, da je najbolj priljubljena spolna praksa med izobraženimi ljudmi iz srednjega in višjega razreda, ki imajo v povprečju tudi višji dohodek. Ugodje, ki ga implicira uporaba fizičnega in/ali psihičnega nasilja, kaže na to, da so prizadevanje in sprejemanje bolečine ter poniževanja eno izmed vodilnih komponent takega odnosa. V nasprotju z modernimi družbami, ki poudarjajo romantičen odnos, občutek ljubljenosti, nežnosti in naklonjenosti med partnerjema, predstavlja sadomazohizem posebno kategorijo. Čeprav je sadomazohizem neobičajna spolna navada, je vseeno uspela prodreti tudi v kulturni in družbeni kontekst, s pojavom določenih likov in scen v filmih in serijah ter čedalje večjim širjenjem ter ustanavljanjem podpornih skupin na medmrežju. Sama na tem mestu izpostavljam še to, da ni tako zelo redka tudi uporaba opolzkega besednjaka ter nošenje specifičnih kosov oblačil, ki spominjajo na sadomazohistično seanso.

Razburljive sadomazohistične fantazme poleg vsega ugodja, ki ga nudijo sadizma in mazohizma željnim, so lahko tudi predmet razprave o spolnih neenakostih. Vse dokler se upošteva sporazumna in pravična razdelitev vlog ter vse dokler določena spolna praksa služi v užitek obeh, do takrat ni potrebno govoriti o tem vprašanju. Dilema nastopi, ko je očitna neenakovredna porazdelitev moči, ki je lahko, ali pa tudi ne, pogojena z družbeno močjo posameznika.

Pri razmerju moči sem izhajala iz koncepta družbene konstitucije, kjer bi naj po načelu patriarhata moški posedoval večjo družbeno moč kakor ženske. Domnevala sem, da je ta ista delitev opazna tudi v spolni delitvi vlog, specifično v sadomazohističnem spolnem razmerju. Ugotovila sem, da sadomazohističen odnos naj ne bi, razen v ekstremnih situacijah, predstavljal neenakopravnega okolja. Čeprav nekateri avtorji in avtorice še vedno izpostavljajo neenakomerno porazdelitev moči med spoloma, gre največkrat v bistvu za dogovor med dvema, ki se zavedata svojih manir in položaja. Tako gre najpogosteje za

menjavanje dominantne in submisivne vloge ne glede na spol. Ni nujno, da je ženska vedno mazohist, prav tako ni nujno, da je moški vedno sadist. Štejejo izmenjujoče se želje in fantazije posameznika.

Ko že govorimo o razmerjih moči med spoloma, ne moremo mimo stereotipnih značilnosti, ki diferencirajo ženskost od moškosti tako v družbeni kot v spolni sferi. Medtem ko moškemu pripisujejo mogočnost, racionalnost, dominantnost, agresivnost, aktivnost in druge značilnosti, je ženska ravno nasprotno: ranljiva, emocionalna, podredljiva, vdana in pasivna. Pa vendar je raziskava, narejena med udeleženci v sadomazohističnih praksah, potrdila, da ne moremo kar enostavno enačiti razmerja moči v teh spolnih praksah zgolj na podlagi stereotipne klasifikacije. S tem apliciram na žensko podredljivosti s strani dominantnega moškega. Obstajati mora možnost seksualne izbire, ki je, kot sem že večkrat poudarila, v takšnih odnosih ključnega pomena.

Za na konec je potrebno poudariti, da je sadomazohizem oblika spolnega vedenja, ki je prav zaradi obscenih spolnih igravic in negativnega prizvoka največkrat prikrita očem javnosti. Tu nastane problem, ko ne moremo več posplošeno zatrjevati, da velja le eno. To, kar ponuja sadomazohizem, je še docela neraziskano področje. Res je, da lahko izhajamo iz že obstoječih raziskav, vendar sem mnenja, da sta scenarij in igrana vloga lahko vsakokrat drugačna. Dopuščati moramo namreč možnost nepredvidljivih teženj in neukrotljivosti, ki se rodijo v moških in ženskih umih. Naj zaključim z mislijo o svobodni izbiri posameznikove seksualne preference. Najsi gre za »normalen« ali »devianten« spolni okus, vse dokler je partnerjema določena spolna praksa v užitek, te prakse ne bi smeli obsojati.

7 LITERATURA

- Arhivsko spletno mesto. 2012. *EUSpol*. Dostopno prek: <http://www.arhiv.uem.gov.si/fileadmin/uem.gov.si/pageuploads/EUSpol.pdf> (20. julij 2012).
- Balon, Richard in R. Taylor Segraves. 2005. *Handbook of Sexual Dysfunction*. Florida: Taylor & Francis Group.
- Blackwellpublishing. 2009. *Gender and Sexuality*. Dostopno prek: http://www.blackwellpublishing.com/content/BPL/Images/Content_store/Sample_chapter/9781405118668/9781405118668_4_002.pdf (20. julij 2012).
- Cook, Grae E. 2006. Gender as a Sex Toy: Female Masculinity in a Sadomasochistic Context. *Conference Papers -- American Sociological Association* (1). Dostopno prek: http://content.epnet.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/pdf19_22/pdf/2006/137U/01Jan06/26642353.pdf?T=P&P=AN&K=26642353&EbscoContent=dGJyMMv17ESeprQ4v%2BvIOLCmr0qeprZSsai4SbeWxWXS&ContentCustomer=dGJyMPGssEuwrK5KuePfgeyx%2BEu3q64A&D=sih (20. julij 2012).
- Ehrmann, Elizabeth. 2005. *Sadomasochism According to Freud's Psychosexual Stages of Development Theory*. Dostopno prek: <http://culturesocietypraxis.org/index.php/csp/article/viewFile/100/66> (20. julij 2012).
- Eitmann, Nicole. 2006. *On Sadomasochism: Taxonomies and Language*. Dostopno prek: http://www.thecarceral.org/v2-on_sadomasochism.pdf (20. julij 2012).
- Fedoroff, Paul J. 2008. Sadism, Sadomasochisms, Sex and Violence. *The Canadian Journal of Psychiatry* (10). Dostopno prek: <http://content.epnet.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/pdf9/pdf/2008/0WB/01Oct08/35047187.pdf?T=P&P=AN&K=35047187&EbscoContent=dGJyMMv17ESeprQ4v%2BvIOLCmr0qeprZSs6u4S7KWxWXS&ContentCustomer=dGJyMPGurkmuqbRIuePfgeyx%2BEu3q64A&D=a9h> (20. julij 2012).
- Freud, Sigmund. 1995. *Tri razprave o teoriji seksualnosti*. Ljubljana: ŠKUC.
- Gabor, Peter. 2007. *Sociolingvistične razlike med spoloma = Ali stereotipi držijo?* Dostopno prek: http://www.anthropos.si/anthropos/2007/3_4/07_gabor.pdf (20. julij 2012).
- Giddens, Anthony. 2000. *Preobrazba intimnosti*. Ljubljana: Založba.
- Goode, Erich. 2008. *Extreme deviance. Engaging in S&M sexual practices*. California: Pine Forge Press.

- Hall, Aric W. 2003. *Sadomasochism: Study of a sexual disorder*. Dostopno prek: <http://www.arichall.com/academic/papers/psyt2331-sadomasochism.pdf> (20. julij 2012).
- Harviainen, J. Tuomas. 2004. *Sadomasochist Role-Playing as Live-Action Role-Playing: A Trait-Descriptive Analysis*. Dostopno prek: <http://www.marinkacopier.nl/ijrp/wp-content/issue2/IJRPissue2-Article5.pdf> (20. julij 2012).
- Herman, Judith Lewis, Carol-Ann Cooper, Liz Kelly, Birgit Rommelspacher, Valerie Sinason in Moira Walker. 1996. *Spolno nasilje*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Kularski, Curtis M. 2011. *Social Construction of Sadomasochism and Fetishism*. Dostopno prek: <http://papers.cmkularski.net/20111201-2491.pdf> (20. julij 2012).
- Lehne, Gregory K. in John Money. 2003. Multiplex Versus Multiple Taxonomy of Paraphilia: Case Example. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment* (1). Dostopno prek: <http://sax.sagepub.com/content/15/1/61.abstract> (20. julij 2012).
- Moser, Charles. 2010. Problems with Ascertainment. *Archives of Sexual Behavior* (39): 1225–1227.
- Poček, Urška. 2009. *Nasilno vedenje v duhu novih praks*. Dostopno prek: <http://www.sekcijapsih-zn.si/wp-content/uploads/2011/02/ZBORNIK-NASILNO-VEDE NJE.pdf> (20. julij 2012).
- Podgorski, Mišel. 2006. *Rodnostno znanje*. Dostopno prek: <http://www.dijaski.net/vzgoja-za-zdravje-in-socialna-medicina-s-statistiko.html?qFilter=rodnostno+znanje> (20. julij 2012).
- Primorac, Igor. 2002. *Etika in seks*. Ljubljana: Krtina.
- Rathus, Spencer A., Jeffrey S. Nevid in Lois Fichner-Rathus. 2011. *Human sexuality in a world of diversity*. Boston: Pearson.
- Reiss, Ira L. 1986. A Sociological Journey into Sexuality. *Journal of Marriage and Family* (2). Dostopno prek: http://content.epnet.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/pdf25_26/pdf/1986/JMA/01May86/5273933.pdf?T=P&P=AN&K=5273933&EbscoContent=dGJyMNHr7ESeprM4v%2BvlOLCmr0qep7JSs6q4S7SWxWXS&ContentCustomer=dGJyMPGssEuwrK5KuePfgex%2BEu3q64A&D=sih (20. julij 2012).
- Repišti, Selman. 2010. Sadizam i mazohizam ili sadomazohizam: konceptualna i empirijska razmatranja. *Antropologija* (3). Dostopno prek: <http://www.anthroserbia.org/Content/PDF/Articles/fe1e650ea12646bdb28080732705a11d.pdf> (20. julij 2012).

- Ritchie, Ani in Meg Barker. 2005. Feminist SM: A contradiction in terms or a way of challenging traditional gendered dynamics through sexual practise. *Lesbian and Gay Psychology Review* 6 (3): 227–239.
- Schwartz, Pepper in Virginia Rutter. 1998. *The Gender of Sexuality*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Stafford, Rebecca, Elaine Beckman in Pamela Dibona. 1977. The Division of Labor among Cohabiting and Married Couples. *Journal of Marriage and Family* (39): 43–57.
- Štular, Suzana. 1998. Družbena konstrukcija spolne identitete. *Teorija in praksa* 35 (3): 441–454.
- Weinberg, Martin S., Collin J. Williams in Charles Moser. 1984. The Social Constituents of Sodomasochism. *Social Problems* (4). Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/800385> (20. julij 2012).
- Weinberg, Thomas S. 1987. Sodomasochism in the United States: A Review of Recent Sociological Literature. *The Journal of Sex Research* (1). Dostopno prek: <http://content.epnet.com.nukweb.nuk.unilj.si/pdf9/pdf/1987/SEX/01Feb87/5686868.pdf?T=P&P=AN&K=5686868&EbscoContent=dGJyMMvl7ESeprQ4v%2BvlOLCmr0qeprdSsKm4TLWWxWXS&ContentCustomer=dGJyMPGurkmuqbRIuePfgeyx%2BEu3q64A&D=a9h> (20. julij 2012).